

**ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Рев-128/05
Бањалука 10. 01. 2006.**

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија, Петра Бајића, као предсједника вијећа, Драгослава Лукића, Биљане Томић, Јанка Нинића и Војислава Димитријевића као чланова вијећа, у правној ствари тужиоца З. Р. сина Б., М. Г., кога заступа пуномоћник Г. М., адвокат, Б., против тужене Р. С. – В. Р. С., коју заступа В.П. В. Р. С. – О. Б., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене против пресуде Окружног суда у Б. Л. Гж-945/02 од 15. 11. 2004. године, на сједници одржаној 10. 01. 2006. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у М. Г. П-317/01 од 19. 10. 2001. године одбијен је тужбени захтјев тужиоца З. Р. у односу на „првотужену Р. С. М. У.П.“ коју је заступало Р.Ј. П. Р.С. – С.З. Б. Л., за накнаду нематеријалне штете. Истом пресудом обавезана је „друготужена Р. С. за В. Р. С.“ (коју је заступало В. П. В.Р. С. – О. Б. Л.) да исплати тужиоцу накнаду нематеријалне штете за претрпљене физичке болове у износу од 5 000,00 КМ, за претрпљени страх од 3 000,00 КМ, за душевне болове због умањења опште животне активности од 9 000,00 КМ и наруженост од 1 000,00 КМ, укупно 18 000,00 КМ са законском затезном каматом од 19. 10. 2001. године до исплате, те да му накнади парничне трошкове у износу од 2 205,00 КМ, све у року од 15 дана под пријетњом извршења. С тужбеним захтјевом преко досуђених износа тужилац је одбијен.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Б. Л. Гж-945/02 од 15. 11. 2004. године, одбијене су жалбе тужиоца и „друготужене Р. С. за В. Р. С.“ и првостена пресуда потврђена.

Тужена (послије доношења другостепене пресуде, то је „Р. С. за В. Р. С.“) је изјавила ревизију против другостепене пресуде због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се та пресуда преиначи, тако што би у односу на њу ту тужбени захтјев био одбијен.

Одговор на ревизију није поднесен.

Републички јавни тужилац се није изјаснио о ревизији у смислу члана 390. став 3. Закона о парничном поступку који је био на снази у вријеме доношења првостепене пресуде ("Службени лист СФРЈ", број 4/77 до 35/91, те "Службени гласник Републике Српске", бр. 17/93, 14/94 и 32/94, у даљем тексту: ранији ЗПП) у вези са члановима 456. став 1. и 461. Закона о парничном поступку који је сада на снази ("Службени гласник Републике Српске", бр. 58/03, 85/03 и 74/05, у даљем тексту: важећи ЗПП).

Тужбом се тражи накнада нематеријалне штете, због тјелесних повреда.

Тужилац, рођен 28. марта 1970. године, мобилисан је као војни обвезник и распоређен у резервни састав милиције (сада: полиције) дана 7. октобра 1991. године. У саставу ратне јединице милиције учествовао је у борбама у садејству В. Р. С., у току којих је 13. јуна 1992. године заробљен у Б.–Л., О. М. Г. од непријатељских снага. Као заробљеник спроведен је у затвор у Ј., гдје је провео 72 дана. Ослобођен је 23. августа 1992. године. Приликом заробљавања, спровођења у Ј. и у затвору, био је изложен физичкој и психичкој тортури од локалног становништва и припадника непријатељских снага, о чему се је ближе изјаснио у тужби и исказу, кад је саслушан у својству странке. Том приликом задобио је и тјелесне повреде због којих му је рјешењем Секретаријата за послове управе О. М. Г. број:05-УП-Ia-560-431/95 од 14. јула 1995. године признато својство ратног војног инвалида пете групе са 70% војног инвалидитета, са правом на личну инвалиднину у мјесечном износу од 29% од личне инвалидине војног инвалида прве групе.

Првостепени суд је одбио као неоснован приговор „првотужене“ да је потраживање тужиоца застарјело. Застарни рок је у спорном случају почео да тече 19. јуна 1996. године кад су у Р. С. укинута ратно стање и стање непосредне ратне опасности. Тужба којом је покренут овај спор поднесена је првостепеном суду 31. децембра 1996. године, прије истека рокова из члана 376. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85 и 57/89, те "Службени гласник Републике Српске", бр. 17/93, 3/96, у даљем тексту: ЗОО). Није прихваћен ни приговор недостатка пасивне легитимације „друготужене“ с обзиром на одредбу члана 91. Допунског протокола I (у даљем тексту: Допунски протокол) уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба, јер је „друготужена, по принципу објективне одговорности одговорна за насталу штету која је причињена тужитељу“ (орган „друготужене“ га је мобилисао „и довео га је у стање опасно по живот“). Позивајући се на члан 235. Закона о војсци („Службени гласник РС“, бр. 31/96, 46/01, 31/03, 33/04 и 40/04) и члан 14. Закона о примени Закона о унутрашњим пословима за време непосредне ратне опасности или ратног стања („Службени гласник РС“, бр. 1/94 – посебно издање) суд је одбио тужбени захтјев у односу на „првотужену“. Обим нематеријалне штете утврђен је на основу документације у списима, исказа тужиоца и налаза и мишљења вјештака др. З. Б., специјалисте ортопедске хирургије са трауматологијом и др. Д. Е., неуропсихијатра. Код одређивања накнаде за душевне болове због умањења опште животне активности првостепени суд је узео у обзир личну инвалиднину тужиоца, која је од 1. августа 1999. године износила 100 динара и 30,00 КМ мјесечно. Висина накнаде нематеријалне штете одређена је на основу члана 200. ЗОО у вези са чланом 223. ранијег ЗПП.

Другостепени суд је указао на то „да се у конкретном случају ради о једној туженој, а не двије тужене како то првостепени суд погрешно наводи“. Наиме, „Министарство унутрашњих послова, М.О., В. Р. С. су органи Р. С.“, тако да „они немају правни легитимитет, те не могу ни бити странка у поступку“, него само „Р. С. у име њених органа“. Чињенична утврђења и остала правна схватања првостепеног суда прихватио је и другостепени суд.

Ревизија није основана.

Ревидент се је поново позвао на члан 91. Допунског протокола и изнио схватање да је у конкретном случају одговорност тужене искључена и по члану 177. став 2. ЗОО.

Према члану 91. Допунског протокола „страна у сукобу која повриједи одредбе Конвенција или овог протокола биће, у зависности од случаја, обавезна да плати обештећење. Она ће бити одговорна за сва дјела која учине лица која се налазе у редовима њених оружаних снага“. Чланом 177. ЗОО прописано је: да се имаца ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидјети ни избјећи или отклонити (став 1.); да се имаца ствари ослобађа одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидјети и чије последице није могао избјећи или

отклонити (став 2.). Под имаоцем, односно имаоцем ствари, подразумјева се ималац опасне ствари, као и лице које се бави опасном дјелатношћу у смислу члана 174. истог закона.

Мобилизација војске и полиције (тада – милиције), организовање и извођење борвених дејстава су ван сваке сумње опасне дјелатности којима се је тужена бавила за вријеме рата. Из тих разлога правилно је схватање првостепеног суда да се њена одговорност за штету коју је претрпио тужилац заснива на претпоставци узрочности (објективној одговорности) у смислу члана 154. став 2., 173. и 174. ЗОО. Заробљавање тужиоца, све тортуре и повреде које је он претрпио током трајања заробљеништва, непосредна су последица његовог учешћа у рату у резервном саставу милиције, дакле – опасне дјелатности тужене. Зато „штетним радњама органа државе која је држала лица у ратном заробљеништву“ није, супротно ревизионим наводима, прекинута узрочна веза „између судјеловања у оружаним дејствима, као опасној дјелатности и настале штете као последице поступања органа државе која их је држала у заробљеништву“ (да није било мобилизације и упућивање тужиоца на ратиште, не би ни дошло до његовог заробљавања, а тиме ни до настанка штете поводом које се води овај спор). Нису, према томе, у конкретном случају били испуњени услови за екскулпираније тужене у смислу ставова 1. и 2. члана 177. ЗОО. Ни члан 91. Допунског протокола не ослобађа тужену од одговорности према тужиоцу у овом парничном поступку, него јој, евентуално даје правни основ да уз испуњење и осталих услова из протокола и Женевских конвенција, постави регресни захтјев према страни у сукобу која је повриједила те одредбе.

У ревизији је даље истакнуто да је „погрешно означен орган тужене и законски заступник тужене“ с обзиром на својство тужиоца за вријеме рата и одредбе члана 12. став 1., члана 13. став 1. и члана 14. став 2. напријед поменутог Закона о примени Закона о унутрашњим пословима за време непосредне ратне опасности или ратног стања. Према схватању ревидента „неопходно је правилно означити орган тужене, а то је РС – МУП“.

У вријеме кад се је тужилац налазио у заробљеништву, ступио је на снагу Закон о министарствима („Службени гласник РС“, бр. 11/92). Према члану 1. у вези са чланом 2. тог закона, министарства су републички органи управе, који врше управне, стручне и друге послове из оквира права и дужности Р. С. у областима за које су основани. Ближа овлашћења и одговорности М. О. и М.У. П. били су прописани члановима 7. и 8. тог закона.

Правилан је став другостепеног суда да у овом спору постоји само једна тужена, и то Р. С.. Да ли ће, поред ње, у тужби бити означени и М. О. (В. Р. С.), односно М. У. П., по оцјени овог суда није битно. То су, како је наведено органи управе, који немају својство правног лица и који обављају одређена права и дужности Р.С. у оквиру прописаних надлежности за свако од ова два министарства. Из тих разлога, за пасивну легитимацију тужене, нису ни битни начин образовања посебних јединица полиције за извршење борбених задатака, употреба, командовање и руковођење тим јединицама у току борбених дејстава, као и правило да те јединице „задржавају своју формацију и не могу се распарчавати и раздвајати“. Овдје се, наиме, ради о међусобном унутрашњем односу између два министарства као органа управе који се финансирају из јединственог буџета Р. С. Другим ријечима, било о којем од њених органа да се ради (М. О. или М. У.П.) Р. С. је правни субјект који је тужиоцу одговоран за претрпљену штету.

Ревидент даље тврди да „суд у току поступка није правилно примјенио одредбе Закона које се односе на заступање „(члан 293. важећег ЗПП), пошто „према Закону о јавном правобранилаштву (Сл. гласник РС, бр. 17/93) МУП као орган тужене заступа Р. Ј. П., док МО и ВРС заступа војно правобранилаштво“.

В. П. В. Р. С., О. Б. Л., није одбило него је прихватило да у овом спору заступа тужену Р. С., како то произилази из стања у списима (доставило је одговор на тужбу, а замјеник војног правобраниоца учествовао је на расправама). Због тога се има сматрати да је тужена уредно заступана у овом парничном поступку, тако да нису почињене процесне повреде из члана 354. став 2. тачка 10.

ранијег ЗПП у односу на заступање. Узгред се напомиње да је тужену у току првостепеног поступка заступало и Р. Ј. П – С. З. Б. Л..

Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске („Службени гласник РС“, бр. 64/03 од 15. јула 2005. године, у даљем тексту: Закон унутрашњем дугу) који је ступио на снагу 23. јула 2004. године (члан 24. тог закона) без утицаја је на вођење овог спора. Његовим чланом 18. није одређено да се парнични поступак за накнаду материјалне и нематеријалне штете, настале у вези ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године прекида до доношења посебног закона којим би ово право било регулисано, како то погрешно сматра ревидент. Такав поступак се наставља и даље по одредбама ранијег ЗПП, односно важећег ЗПП, зависно од околности прописаних у члану 461. у вези са чланом 456. важећег ЗПП.

Чланом 19. Закона о унутрашњем дугу прописано је да ће се начин и рокови верификације појединачних потраживања по основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године регулисати посебним законом. То је Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настала у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године („Службени гласник РС“, бр. 103/05 од 21. новембра 2005. године, у даљем тексту: Закон о остваривању права) који је ступио на снагу 29. новембра 2005. године (члан 23). Према члану 4. Закона о остваривању права, поступак за признавање права предвиђених тим законом, у предметима који нису правоснажно окончани, спроводи се путем вансудског поравнања код П.Р. С. *Argumentum a contrario*, поступак за признање истих права у предметима који су правоснажно окончани до дана ступања на снагу тог закона (тј. закључно са 29. новембром 2005. године, у које спада и овај предмет јер је другостепена пресуда донесена 15. новембра 2004. године), могао се спровести једино по одредбама ранијег, односно важећег ЗПП.

Одредба члана 20. став 1. Закона о унутрашњем дугу, о отпису камате, не односи се на овај спор, него на поступак евентуалног извршења првостепене пресуде у смислу члана 1., члана 2. став 2. и члана 3. став 1. тачка 3. тог закона.

Нижестепене пресуде немају, према томе, недостатака на које се указује у ревизији, односно на које овај суд пази по службеној дужности. Из тих разлога, а на основу одредбе члана 393. у вези са чланом 386. ранијег ЗПП и члановима 356. став 1. и 361. важећег ЗПП, ревизија тужене је одбијена као неоснована.

Предсједник вијећа
Петар Бајић

За тачност отправака овјерава
руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић